

UVOD V ZGODOVINO POLITIČNIH IDEJ

- »Zgodovino političnih idej je možno videti kot časovno sosledje avtorjev in njihovih idej od začetkov do danes« (Fenske).
- Klasifikacije pristopov k ZPI (Hegel): 1) ZPI kot zaloga mnenj; 2) dokazovanje o nepomembnosti pol. idej in politike na osnovi ZPI; 3) pojasnjevanje različnosti pol. idej
- Od 70. let 20. stol. dalje **revolucija** v zgodovini političnih idej; **Cambriška šola** vpelje radikalno različen način preučevanja tekstov (pred tem tekstualno – kanonsko, potem kontekstualno proučevanje).
- Pred Cambriško šolo preučevanje brez namena (obdobje primarne akumulacije – »potrebno je bilo poiskati kaj kje piše«). Tovrstno kanonsko preučevanje tekstov ima omejitve, saj je osredotočeno na tekst.
- **Cambriška šola** (J. Dunn, Q. Skinner, G. A. Pocock) izhaja iz **hermenevtičnega pristopa**: pri tem gre za idejo, kako obudimo prasmisel. (Hermenevtika = metodološki postopek odkrivanja pomena; hermenevtični krog = postopek s ciljem doumeti pomen pol. ideje skozi dialog med nameni avtorja in bralčevo interpretacijo.).
- Zgodovina kot zgodba o preteklosti $\neq$ preteklost; obstaja več zgodb o preteklosti, t.j. interpretacij. Preteklost, kljub temu da je preteklost, še vedno oblikuje sedanost; toda ni objektivnih zgodb, vse je **stvar interpretacije** (vsak proučevalec je del interpretacije). Zgodovina je pravzaprav zgodovina perspektiv. Kakšno zgodbo potegneš iz teksta/dejstev je del tebe kot interpreta, zato se je vedno potrebno vprašati o vnaprejšnjih sodbah. Inovacije niso v tekstu, so v interpretacijah – samo te so lahko nove (na osnovi konteksta).
- **Ključna specifika Cambriške šole** je **kontekst**, iz tega izhajajo **različne šole**. Politična misel se je vselej razvijala v povezavi s stvarnim razvojem političnih razmer, zato branju teksta vedno dodamo kontekstualizacijo, se vračamo nazaj na tekst, zopet kontekstualiziramo, se vračamo na tekst ... kljub temu nikoli ne moremo trditi, da nekoga lahko 100% razumemo; ne moremo se postaviti v njegove čevlje.
- **Konvencionalisti** (Skinner) zagovarjajo tezo, da je za razumevanje pol. ideje pomembno proučevanje znotraj konvencij oz. debat časa njihovega nastanka. Pomeni idej se tu vežejo na namene, ki jih avtorji izražajo znotraj konvencij, zaradi česar je njihovo delo velikokrat označeno kot intencionalizem.
- **Kontekstualisti** (Pocock) trdijo, da so paradigme oz. episemistične realnosti tiste, ki določajo avtorjev namen in da se vsako znanje lahko giblje le znotraj teh paradig. Pomeni idej, ki so avtorjem dostopne so odvisni od načinov mišljenja, pisanja, govorjenja v družbi nekega časa in avtorji se ne morejo odreči družbene pogojenosti svojih izjav.
- **(Biografisti)** (Dunn) trdijo, da so za razumevanje pol. idej pomembni osebni dogodki in izkušnje, avtorjev situacij, ki so nanje vplivale. Trdijo da izjave izražajo trenutek ali priložnost ali situacijo, v kateri so bile izrečene in to vpliva na njihov pomen. Vse šole so prispevale k temu, da se pol. ideje proučujejo v zgodovinskih kontekstih njihovega nastanka.

- **Ključno vprašanje:** Potrebno je čim bolj kompleksno rekonstruirati, kaj in zakaj je nekdo nekaj naredil (zanima nas kompleksen namen, odkrivamo namen avtorja).
- **Pogoste napake** pri proučevanju:
  - prisiljena interpretacija (interpretacijo skušamo prisiliti v smer, ki v določenem obdobju sploh ni bila možna, ki z dejstvi nima veze ...);
  - mitologija koherence (ko nek avtor nekaj napiše, lahko to kasneje zanika – če je avtor neko idejo »zapeljal« v eno smer, jo lahko kasneje tudi negira, zapelje v drugo smer);
  - kjer so napake ali nasprotja, teh ne popravljamo ali celo ignoriramo (lahko jih izpostavimo, toda ne rešujemo jih);
  - težave z samim besedilom (besedilo, ki ga je nekdo napisal, je drugačno od tistega, ki si ga je zamislil – prav tako se od originala razlikuje prevod).

GRŠKA DEMOKRACIJA

Platon: Politeja

- S Platonom grška pol. filozofija doseže svoj višek. Platon napiše tri glavna politična dela: Državnik (politična plat), Zakoni (politična plat), Država (Politeja – mešanje politične in etične plati). Mit koherence: ideje v vseh treh knjigah zavzemajo različne pozicije.
- **Glavno vodilo** Politeje je poskus zavrnitve ideje tiranije, nasilne politike in nepravčnosti (tirani vs. liberalci: pri obeh neomejenost iz katere se rodi nepravčnost).
- **Nepravčnost** je za skupnost slaba (struna, ki ni prav napeta ne poje dobro); naloga političnega sistema je vzpostavitev pravičnosti (kako ravno prav napeti struno). **Pravičnost** je tista, ki na individualni ravni sploh omogoča delovanje. Osnovna vrednota v državi mora zato predstavljati pravičnost (in ne vladavina prava).
- Človeška bitja so družbena bitja (pozitivna antropologija), zato želijo oz. morajo sodelovati za zadovoljevanje potreb. Prebivalci skupnosti kot skupno udeleženi v tistem, kar imenujejo moje – **največja skupnost v bolečini in užitku**.
- Za Sokrata (oz. Platona) je **najboljša država** tista, kjer vladajo **arhonti**. Ti nimajo ne lastnine, ne družine, svoje življenje posvetijo iskanju skupnega dobrega. Arhonti pa lahko postanejo le **ljubitelji modrosti** (filozofi) kot ljudje, ki imajo radi sleherno bivajoče. (Pravično predstavlja lepo!) Ljubitelji znanja (modrosti) so ljubitelji nelaži, vredni svoje svobode, nestrahopetni (1139-40). Sokrat bi jim ob primerni starosti zaupal vodenje polisa. Toda obstaja le ozek krog ljudi, ki se lahko družijo s filozofijo (dobro vzgojena nprav). Poleg tega so filozofi »danes« v očeh ljudstva neuporabni.
- V državi nastanejo **tri družbene skupine**:
  - vladarji (**arhonti**), ki so filozofi (glava, um države). Oblastnik mora biti dober združek stanovitnosti in ostroumnosti (1153). Svojo dolžnost nastopijo šele po 35 letih vzgoje in 15 letih pripravništva; Kandidati za vladarje (1179) bi morali biti izbrani izmed najbolj bistroumnih, najčvrstejših, lepo oblikovanih, z dobrim spominom, vztrajnih in tistih z ljubeznijo do napora. Potrebno bi jih bilo vsestransko izobraziti (računstvo, geometrija,

astronomija ...), krepiti s telesnimi vajami in udeležbo na bojnih pohodih. Izbranci naj bi bili po 20 letu deležni večjih časti kot drugi (izobrazba). Po 35 letu bi najboljši zasedli vodilne položaje za mlade ljudi, po 50 letu pa bi najboljši prevzeli vladanje in skrbeli za nadaljnji razvoj.

- vojščaki, epikurji – prsa (thymos);
- delovni ljudje (obrt, trgovina ...), delajo z rokami – ledja, spodnji trup. Samoomejevanje pred vojščaki.
- Vse tri razrede povezuje pravičnost; kot celota lahko delujejo le na osnovi pravičnosti! Zloraba politične moči se prepreči s 50-letno pripravo bodočih vladarjev. Pomembno vprašanje predstavlja **vzgoja** (glej zgoraj).
- V realnosti le **malo posameznikov, ki so pravični**, saj večina ljudi zaradi pomanjkanja znanja živi le v svetu mnenj, resnično pravični pa so lahko le ljudje, ki ljubijo znanje. Množici se zdi Dobro užitek, bolj pretanjenim pa razumevanje (1155). (Umevanje > razumevanje > verjetje > domnevanje (1161)). **Prispodoba o votlini** (1162): treba je iti na sonce! Prispodoba predstavlja prispodobo o umevanju, povzpjetju duše v umljiv kraj.
- Tudi najbolj nadarjene duše pa potrebujejo pouk, drugače namesto dobre postanejo izredno slabe (1143). Filozof odpade od svojega poslanstva ali zaradi dobrin (bogastva), ali zaradi slabe vzgoje. Eno od pomembnih vprašanj se zato postavlja pri tem, kako **omejiti arhonte**: na državni ravni je to vzgoja, na državniki pa zakoni – toda od kod bodo ti samoomejevalni zakoni spisani?
- Toda: Platon je skoraj **totalitaren**, saj želi popolno kontrolo življenja v skupnosti.
- Pri Platonu je politika »techne«: znanost, umetnost, veščina, v veliki meri tudi sredstvo obvladovanja množic in lastnega življenja. Strokovnjak je pri njem najboljša rešitev za diagnosticiranje in reševanje težav.
- Iz Platonove ideje pa so razvidni tudi **elementi »komunizma«**. Čuvarji se vzgajajo ločeno od družine in ne smejo imeti lastne zemlje, ker bi jih ta samo obremenjevala. Vojaško delo ni ovirano, če čuvarji delijo vse z vsemi (stanovanje, hrano, žene, otroke ...). Svojemu vladarju služijo v revščini in asketizmu, brez lastnine.
- Delitev dela moški/ženska (1110): čeprav naravne sposobnosti vodijo v delitev vlog, sta oba spola ob primerni vzgoji primerna za opravljanje npr. čuvarstva. Število otrok je potrebno prepustiti oblastnikom (1117), otroke pa naj plodijo le najboljši možje. Vzgoja se vrši v skupnosti, ne pri starših. Vojskujejo naj se tako moški kot ženske, otroci pa naj kot opazovalci prisostvujejo manj nevarnih pohodom (naj opazujejo kot opazujejo otroci obrtnikov mojstre)
- Platon vzpostavi **Kallipolis**: model idealnega, lepega mesta. Toda, ali je takšna državna ureditev sploh možna? V resnici je to le »vzorec dobrega polisa« (1129). Pri Platonu **gre za prizadevanje, da bi se dobro godilo vsem v polisu, ne le enemu stanu**. »Danes« vladajo bogati v zlatu, morali pa bi bogati v umu.

Aristotel: Politika

- **Politika** je delo, v katerem Aristotel ponuja eno izmed prvih teorij o nastanku in razmerjih v državi.

- Aristotel vsako skupnost smatra kot **skupnost zadržto k dobremu**.
- **Nastanek skupnosti:** z organiziranim združenjem več družin s skupnim ciljem nastane vas, prva skupnost. Ko se več tovrstnih, vsaj delno samozadostnih skupnosti poveže med sabo, dobimo državo – neke vrste naravno skupnost. Država je pri tem nadrejena posamezniku.
- Toda, kaj je naravno? Ali je odnos suženj – gospodar naraven ali rezultat človeške znanosti in zato nepravičen (15)? Ker so nekateri po naravi svobodni, drugi pa zaslužnjeni, je sužnjelastništvo pravično (17). Obstajata dva vidika sužnjelastništva: domač in tuj (18).
- Človek je politična žival, edina z darom govora.
- **Država** je kompozit državljanov. Vendar nekdo, ki je **državljan** v demokraciji, ne bo to nujno tudi v oligarhiji! Načeloma: državljan tisti, ki ima moč odločanja (zakonodajno in sodno moč) oz. soupravljanja v državi (je telo državljanov, služi namenom življenja (63).
- Praktično lahko vsakega, ki opravlja določeno dolžnost, smatramo kot državljana ... zato je lahko kljub dvomom za državljanke označimo širok krog ljudi, vsakega z različno dolžnostjo (64).
- **Vlada(vina)** predstavlja **predmet proučevanja znanosti:** kakšna je najboljša za posamezno državo in katera je sploh dosegljiva.
- Obstajajo tri bazične oblike vladavine: vladavina kralja (po številu vladajočih: en sam), aristokracija (ozka skupina) in ustavna vlada (široka skupina) s tremi sprevrženostmi: tiranijo (najslabša možna) < oligarhijo < demokracijo (najmanj slaba). Več različnih tipov vladavine obstaja zaradi različnih družbenih elementov (npr. bogastva) (93-4).
- Reduciranje na dve bazični vladavini: oligarhijo in demokracijo (95); aristokracija predstavlja vrsto oligarhije (vlada peščice), ustavna vlada pa demokracije. V demokraciji vladajo svobodni ljudje, v oligarhiji bogati.
- V državi obstaja pet razredov (96 spodaj); toda obstaja **posebna ločnica** med revnimi in bogatimi: nekdo je lahko hkrati kmet in vojak, ne more biti pa reven in bogat (98).
- Obstaja ogromno **podvrsti** demokracije (98-100) in oligarhije (100-102). Prav tako je lahko neka država deklarativno demokracija. de facto pa oligarhija.
- Ustavna vladavina kot fuzija oligarhije in demokracije.
- **Gre za iskanje ustrezne vladavine**, pri čemer element niso le vladajoči, temveč tudi podaniki (oz. njihovo pokoravanje). Da bi dosegli najboljšo družbeno ureditev, bi morali preučiti vse dosedanje. Dober državljan mora znati tako vladati kot se pokoravati - je vsak tisti, ki sodeluje pri zakonodajni in sodni oblasti.

DRUŽBENE POGODBE

- Družbene pogodbe so teoretski koncept urejanja družbenega življenja. V temelju gre za vprašanje soobstoja in ustvarjanja družbene kohezivnosti. Družbene pogodbe niso le stvar preteklosti, ampak življenja tu in zdaj; danes v ospredje prihaja že vprašanje ne nacionalne, temveč globalne družbene pogodbe.

T. Hobbes: Leviathan

- Ozadje: deluje v 1/2 17. stol., kar je čas angleških državljanskih vojn (rojalisti vs. parlamentaristi). V Evropi verske vojne, v Franciji upor proti absolutizmu; tudi obdobje, ko se znanstvena odkritja začnejo »prijemati«. Geocentričen sistem dobiva obris, kralji izgubljajo božjo nadoblast. Hobbes v vojni podpornik kralja. V času pisanja Leviathana izid vojne še ni jasen.
- »Mislim, torej sem« vidno prisoten tudi pri Hobbsu (vpliv Descartesa): razmišljanje je bivanje. Tisto kar nas osmisli, je um!
- **Naravno stanje** kot **teoretični koncept**: življenje je tu »brutish, nasty and short«. V tem stanju imajo ljudje določene pravice – naravne pravice. Pri tem je temeljna pravica **pravice do samoohranitve**; je temeljna pravica, ki jo je potrebno priznati tudi za prehod iz naravnega v kulturno stanje. V naravnem stanju ima vsakdo pravico do samoobrambe, vedno se lahko brani za ohranitev življenja.
- V naravnem stanju ljudje živijo brez varnosti ... ni umetnosti, znanosti, literature ... brezvladje in brutalno življenje (»no common power to fear«). Pojem pravično – nepravično tu še nima mesta oz. smisla (no power -> no law; no law -> no justice).
- **Naravna pravica**: vsak lahko uporabi silo za lastno zaščito; vsakdo je »vladan« le od sebe in ker mu nobena vrhovna avtoriteta ne brani posega v sočloveka, je nujna pravica do samoobrambe za ohranitev miru. Pojem
- V naravnem stanju je prisoten **konflikt filozofije**, življenjskih načel in načina urejanja idej. Ko si dva želita dobrine, ki je omejena, postaneta sovražnika (87). Po naravi trije temeljni **vzroki za spor: tekmovalnost, nezaupljivost in ponos** (88).
- Postavi **19 zakonov narave**: prva dva temeljna pravita, da je dovoljeno vsakemu človeku v svojem prizadevanju za mir, v kolikor ga ne more doseči, uporabiti vsa sredstva in prednosti vojne (nasilja). Drugi zakon narave pa pravi, da je človek pripravljen, ko se mu zdi potrebno, določiti omejene pravice in se z njimi zadovoljiti ter s tem omejiti prostor svojega delovanja, v tolikšni meri, kot ga drugi omejijo njemu. Ostali zakoni se nanašajo na področja (ne)pravičnosti, hvaležnosti, odpuščanja, maščevanja, sramotitve, ponosa, arogance ... zakoni stremijo, k vzpostavljanju mitu (109), vsakršne kršitve pa vodijo v nasilje, rušenje varnosti, vojno.
- **Kompleksen namen Hobbsa**: urejanje konflikta namenov, ne fizičnih teles! Daleč nad vsem pa je vprašanje o osvoboditvi človeka!
- Približek naravnega stanja: mednarodni sistem držav.
- **Kulturno stanje**: Hobbes meni, da se bodo ljudje prostovoljno odpovedali pravici do samoohranitve v zameno za varnost, ki bi jim jo zagotavljal nekdo drug (kralj) (zopet umska, ne fizična raven). To ni samoporaz, saj nič ne izgubimo, gre le za **prenos enkrat in za vedno** (pri Locku: enkrat za obdobje). Gre za »pogodbo«, sporazum, zavezo o prenosu pravice.
- Ko je napravljen sporazum je vsaka kršitev označena za nepravično (100); za zagotovitev spoštovanja pogodbe pa mora obstajati sila, ki v primeru kršitve zagotovi kazni večjo od potencialnega benefita.

- **Suveren** kot ta, ki bo upošteval vse nas, ne da bo vzdrževal eno mnenje (vpliv francoske revolucije). Kralj kot skupek vseh interesov, podanikov »kot delov telesa«. Suveren ni več vzpostavljen sam po sebi, ampak po volji posameznikov.
- Kako zagotoviti, da vladar ne bo postal absolutist? Gre za vnaprejšnjo zavezo kralja, da bo spoštoval nova razmerja. Ključno je tudi, da odločijo posamezniki. Kralj ima tako zelo zmanjšano pravico za določanje svojega naslednika.
- Druž. pog. **element religije** povsem **odbijejo**, suveren odslej določa, kako se bo častilo boga. Suveren postane glavna moralna in religiozna ter odvzame primat Papežu.

J. Locke: Dve razpravi o vladi

- Ozadje: 2/2 17. stol. Angleška republika (9 let); J. Milton glavni mislec republikanizma. Deizem: verovanje brez posrednika; obdobje empirizma: nič več se vse ne dokazuje prek božjega. Dva ključna vpliva na Locka: Hobbes (celotno ramišljanje o d.p.), Filmer (negativen vir navdih: zagovor božje pravice kralja – če je bog nad ljudmi, kot je oče nad družino, je tudi kralj nad podaniki). Locke je hotel biti »vse, kar Filmer ni bil«. Prva razprava o vladi zato temelji izključno na Filmerju, druga pa nadgradnja, pozitiven vir.
- Locke izhaja iz Hobbsa: (oba) **naravno stanje** kot **hipotetično stanje**, toda Locke trdi, da je **naravno stanje stanje obilja, svobode** in enakosti (State of perfect Equality), omejeno s svobodo drugega (state of liberty, yet not licenced; A state of Liberty, but not a State of Licence (288)). Locke izhaja bolj iz pozitivne antropologije: posamezniki imajo moralni čut, ne bodo se »pobili« med sabo. Naravne pravice, ki jih imajo ljudje pa izhajajo iz božje volje. V naravnem stanju ima sicer vsak posameznik moč, toda nikakor ne absolutne ali arbitrarne. Posameznik lahko prizadene sočloveka le »za **kazen**« (Every Man hath a Right to punish teh Offender, and be Executioner of the Law of Nature (290)). Kazen pa tudi tu nima namena izključno samega kaznovanja, ampak tudi odvrčanja.
- Naravno stanje: za vse ni vsega dovolj, glavni vir bogatenja posameznika je delo (**pravica do dela** – rojeva se kapitalizem). Prav tako s »kapitalistične perspektive« naravne pravice do življenja, svobode, lastnine.
- Naravno stanje: vsi ljudje delujejo v skupnosti, **nad/podrejenosti ni**, je **stanje svobode, ne pa samovolje**. Toda populacija raste in vsega za vse ni več dovolj. Bog je dal zemljo v uporabo vsem, izvorno privatnega lastništva ni. Lastno telo in delo rok je edini vir lastnine, ki pa je upravičena tako dolgo, dokler dobrine lahko sami porabimo – dokler je koristno. Posamezniki živijo v taki skupnosti vse dokler se ne organizirajo v politično skupnost.
- Oblikovanje politične skupnosti/države: ko populacija raste, **začne dobrin primanjkovati**. Nekateri začno teritorialno ograjevati zemljišča in **postavi se vprašanje političnega vodenja** skupnosti, zato **izvolijo – za omejeno periodo** vladanja – **vodjo**. Naravne pravice ostanejo pri ljudeh, pri posamezniku, za omejeno obdobje se le podajo v upravljanje.
- Locke ne zavrača modela absolutne monarhije, toda zaradi velike moči vladarja ljudstvu pridržuje **pravico do upora**. Ob kršenju teh pravic je to zakonit razlog za upor. Vsak vladar, ki ne dela v imenu ljudstva mora biti odstranjen. Poleg tega Locke predlaga skupščinsko telo (ločitev zakonodaje) kot zagotovitev resnične varnosti lastnine.

- **Država naj štiti pravice** posameznikov, na nek način ohranja naravno stanje; ljudje privolijo v državo samo tako dolgo, dokler le-ta štiti pravice. Zgodi se predaja moči za ohranjanje lastnine skupnosti; sedaj kazni (in sodbe) ne izvaja več posameznik, ampak skupnost. Na tej točki ne govorimo več o »State of Nature«, ampak o »Commonwealthu«.
- Primer revolucije: tisti, ki je na oblasti, mora narediti vse, da anomalijo popravi.
- Locke vs Hobbes: 1. idealizira, postavlja nekakšne osnove univerzalnih človekovih pravic, liberalnosti, tolerance ...

J. J. Rousseau: Družbena pogodba ali Načela političnega prava

- Rousseau napiše tri razprave: 1) Razprava o znanostih in umetnostih, 2) Razprava o izvoru in temeljih neenakosti med ljudmi, 3) Družbena pogodba ali Načela političnega prava.
- **Razprava o znanostih in umetnostih:** znanosti in umetnosti nastanejo zaradi nečimrnosti človeške duše; znanost je razdiralna, saj se z napredkom oddaljujemo od samega sebe – ni več vsebine.
- **Razprava o izvoru in temeljih neenakosti med ljudmi:** gre za **popis naravnega hipotetičnega stanja** – posamezniki so svobodni, vendar ne živijo v skupnosti (le ad hoc skupnosti). V interakcijo z drugimi stopajo le občasno. V naravnem stanju je svoboda **vprišanje samozadostnosti**. Ko je ljudi preveč, se uniči idiličnost – pojavi se zasebna lastnina, ki vodi v neenakost in družbeno neenakost.
- Rousseaujevo videnje je blizu pozitivne antropologije.
- Rousseau usmiljenje vidi kot človeku prirojeno in ni kulturna zadeva ter se v močnejši obliki pojavlja v naravnem stanju.
- **Človek pride iz naravnega stanja** prek ograjevanja zemljišča (čim se prvi ogradi je konec), človek ni več nomad. Človekove želje niso več samo njegove, ampak tudi želje drugih v skupnosti; pojavi se zahteva, da ljubi druge bolj kot sebe.
- **Ključni konflikt** predstavlja jaz vs. zapovedi drugih: pojavi se konfliktnost, zato je potrebno sprejeti dogovor, kako to rešiti – družbena pogodba (močnejši bi radi legalizirali svojo moč).
- **Družbena pogodba ali Načela političnega prava:** Rousseau izpelje predpostavke do konca: po Rousseaujevo družbeni red ne izhaja iz narave, ampak iz dogovora. Sila ne ustvari pravice, kot temelj vsake zakonite oblasti velja samo dogovor (17).
- Vojna naj ne obstaja niti v naravnem stanju (kjer sploh ni stalne lastnine), niti v družbenem stanju (kjer je vse pod avtoriteto zakonov).
- **Družbeni sporazum nastane**, ker so ovire v svojem odporu močnejše od sil, prek katerih si posameznik pomaga preživeti; preostane mu le možnost združitve (22). Ustvari se skupek sil, ki premaga odpor: člani združenja se imenujejo ljudstvo in po dogovoru postanejo enaki. Vsi pridobijo enake pravice in enake dolžnosti (37). Prelom družbene pogodbe predstavlja **zločin**.
- Družbo je potrebno **upravljati izključno s skupnim interesom** (31) ... obča volja je vedno pravilna in teži k javni koristi. Oblast, ki jo vodi obča volja nosi ime suverenosti. Toda čeprav si ljudstvo vedno želi dobro, ga samega po sebi ne vidi vedno, zato potrebujemo zakonodajalca. Proces vladanja pa je odvisen od zakonodaje, velikosti oz. poseljenosti, ureditve ... (46 – do konca).

SKUPNE PREMISE LOCKA, HOBBSA IN ROUSSEAUJA:

1. Skupen antagonizem (nasprotovanje) božjega izvora politične oblasti. 2. Skupna premisa svobode in pogodbe, v katere se vstopa prostovoljno. 3. Pogodbe kot rezultat kalkulacije interesa posameznikov. 4. Družbena pogodba ni edini izhod oz. rešitev. 5. Politična oblast je dogovorljiva med ljudmi, ni danost. 6. Ljudje vstopajo v družbene pogodbe, ker je to zanje koristno.

SUVERENOST Je koncept, ki se razvija od 16. stoletja naprej in še danes zelo zaznamuje življenje. Z revolucijami se razprši, z absolutizmi zopet združi. Danes je suverenost iz 16. stoletja neadekvatna za globalno dobo; toda to je le pogojno res – države še vseeno upravljajo s svojo usodo, kar se je še posebej pokazalo v aktualni krizi. **Ideja suverenosti**: da lahko odločaš o svoji usodi. Suverenost pa ne pomeni nujno dejanske kontrole – če ni aparata, ni efektivnega nadzora. Pomembno vprašanje: ali je suverenost resnično nedeljiva? Suverenost kot »pravna fikcija«. Suverenost vseeno prinese občutek ozemlja, meja, občutek upravljanja z lastno usodo (»community of fate«) – teritorialna utemeljenost. Vendar danes je fizični teritorij vse manj pomemben, pomembne so informacije.

J. Bodin: On Sovereignty

- Ozadje: 2/2 16. Stoletja; l. 1572 šentjernejska noč – katoliki pobijejo ogromno protestantov, čas verskih vojn.
- Bodin **zagovarja suverenost vladarja** (povezano z verskimi vojnami) in prispeva k vzponu absolutističnih režimov ter na teoretski ravni k nedeljivosti oblasti (toda ne prek božjega elementa). V družbi je potrebno imeti **avtoritativni mehanizem** za reševanje konfliktov (danes: sodišče), zato zagovarja kraljevo suverenost (v rokah posameznika oz. skupine). **Koncentracija moči** je pogoj vladanja, toda vladar ni neomejen – omejen je s predlogi o dobri vladavini. Moč je nepreklicna; lahko jo ima sicer v določenem obdobju v rokah več ljudi, toda ti se ne morejo imenovati suvereni (vladarji) (1-2). Toda **sama moč še ne pomeni suverenosti!** Prvo imajo tudi nižji na hierarhični lestvici, drugo pa samo vladar. Suvereni ne smejo biti nikogaršen subjekt in morajo biti v stanju zapovedovanja le-tem.
- Pristojnosti lahko posredujemo, suverenosti ne.
- Glavna poanta suverenosti je obstoj suverene oblasti, sestojče iz moči zapovedovanja subjektom, pa čeprav brez njihove privolitve (23).
- Bodin suverenost pripelje skozi **prerogative suverena**: kaj ljudstvu le-ta lahko počne. Bodin, ki je proučeval rimske zakonike, na koncu spozna **pet vrhovnih pravic**: nastavljanje podrejenih magistratov in določanje njihovih dolžnosti; ukazovanje in preklicevanje zakonov; napovedovanje in končevanje vojn; poslušanje apelov s strani magistratov; pravica odločanja o življenju in smrti.
- Magistrat ne morejo oz. smejo izvajati vseh stvari. Toda kako to funkcionalno izpeljati v mešanih sistemih (v absolutizmu jasno), če je suverenost nedeljiva?
- **Bodinov namen** je utrjevanje kraljeve oblasti, stranski produkt pa pacifikacija verskih konfliktov. Z verskimi vojnami je videl, da mora biti oblast z nečim omejena (drugače: tiranija krone); suverenost sicer mora biti absolutna, toda kralji morajo še vedno upoštevati lastnino in svobodo svojih subjektov – a to še ne pomeni pravice do upora teh subjektov.

- Bodinova vizija kot atomizirana vizija, ki je (napram Althusiusu) zmagala.

J. Althusius Njegovo glavno delo: Politika.

- Po njegovem je **namen politične znanosti** ohranjanje družbenega življenja med ljudmi, umetnost sobivanja – ideja suverenosti. Politika kot način **harmonizacije** družbe danes pozabljen koncept - politika je danes tržna borba.
- Politika ima skrb za kvaliteto življenja prek ponižnosti in pravičnosti, način doseganja cilja je preko komunikacije.
- Ljudje niso posamostaljena bitja, ampak želijo živeti v skupnosti.
- **Suverenost ni pri kralju, je v skupnem dobrem** (»commonwealth«), organizirano telo skupnega dobrega – pri ljudeh in v odnosih, ki jih vzpostavljajo prek komunikacije. Zato nasprotuje Bodinu glede suverenosti: ta naj ne bo vrhovna moč in nad zakoni, saj to vodi v tiranijo (71). Vrhovna moč ne pripada kralju, temveč k skupnosti.
- Prispodoba kralja: ena glava, eno telo. Sicer je potrebna centralizacija moči in suverenosti, toda ta se ne nanaša na posameznika, ampak a celotno »telo«. Vladajoče osebje ima moč le kot sredstvo za doseganje benefita drugih in ni sama sebi namen.
- V primerjavi z Bodinom Althusius cilj dosega manj s pomočjo sile. Toda: ali niso »communities of fate« samo iskanje skupnega dobrega?